

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 455/2013-10

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 3. júla 2013 predbežne prerokoval sťažnosti obchodnej spoločnosti P., s. r. o., B., zastúpenej advokátom doc. JUDr. B. F., PhD., A., s. r. o., B., vedené pod sp. zn. Rvp 11403/2013 až sp. zn. Rvp 11405/2013 vo veci namietaného porušenia jej základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 2 NcC 342/2012 zo 16. októbra 2012 a takto

r o z h o d o l :

1. Sťažnosti obchodnej spoločnosti P., s. r. o., vedené pod sp. zn. Rvp 11403/2013 až sp. zn. Rvp 11405/2013 s p á j a na spoločné konanie, ktoré bude ďalej vedené pod sp. zn. Rvp 11403/2013.
2. Sťažnosti obchodnej spoločnosti P., s. r. o., o d m i e t a pre neprípustnosť.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) boli 11. marca 2013 doručené sťažnosti obchodnej spoločnosti P., s. r. o. (ďalej len „sťažovateľka“), ktorými namieta porušenie svojich základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Krajského súdu v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 2 NcC 342/2012 zo 16. októbra 2012 (ďalej len „uznesenie zo 16. októbra 2012“) vo vzťahu ku konaniam vedeným na tomto súde pôvodne pod sp. zn. 2 NcC 366/2012, sp. zn. 2 NcC 401/2012 2 NcC 386/2012.

Zo sťažností vyplýva, že sťažovateľka Okresnému súdu Žiar nad Hronom (ďalej len „okresný súd“) doručila žaloby, ktorými sa domáhala svojich nárokov na náhradu škody – nemajetkovej ujmy v peniazoch podľa zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov v platnom znení, smerujúce proti Slovenskej republike, zastúpenej Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky. Ku vzniku škody malo podľa nej dôjsť kontinuálnym a zásadným zásahom do jej základných práv, najmä práva na poskytnutie súdnej ochrany v zákonom predpokladanej kvalite a práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov. Predmetné žaloby boli vedené okresným súdom pod sp. zn. sp. zn. 9 C 114/2012, sp. zn. 10 C 145/2012 a sp. zn. 10 C 159/2012.

Popisom procesných úkonov vykonaných v troch konaniach pred okresným súdom, v ktorých na základe návrhu sťažovateľky na zmenu súdneho exekútora a dvoch žiadostí o udelenie poverenia na vykonanie exekúcie došlo zo strany okresného súdu k oneskorenému rozhodnutiu o zmene súdneho exekútora a k oneskorenému udeleniu poverení na vykonanie exekúcie, sťažovateľka poukázala na to, že práve nesprávny úradný postup okresného súdu poznačený zbytočnými prietahmi bol dôvodom podania jej žaloby

o náhradu škody okresnému súdu, ktorý je zároveň podľa zákona súdom príslušným na prerokovanie a rozhodnutie tejto veci.

Sťažovateľka v záujme ochrany svojho práva na spravodlivé konanie sformulovala „už v úvode podanej žaloby požiadavku na to, aby nadriadený súd rozhodol pred prvotným prejednaním veci o prikázaní veci (tohto sporu) inému súdu, pretože sudcovia miestne a vecne príslušného Okresného súdu Žiar nad Hronom sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania veci vzhľadom na ich pomer k veci a k účastníkovi konania (námetka zaujatosti z objektívneho pohľadu)“. V rámci odôvodnenia svojej požiadavky okrem iného poukázala na skutočnosť, že okresný súd, ktorý zapríčinil svojím nesprávnym úradným postupom vznik škody na jej strane, nemôže byť zároveň orgánom súdnej moci, ktorý bude o tejto škode rozhodovať, ďalej na to, že takýmto postupom by došlo k nerešpektovaniu zásady *nemo debet esse iudex in propria causa*, a taktiež poukázala na judikatúru ústavného súdu týkajúcu sa rozhodovania o nestrannosti zákonného sudcu.

Krajský súd uznesením z 16. októbra 2012 rozhodol tak, že nevyhlásil všetkých sudcov okresného súdu z prerokovania a rozhodovania v predmetných konaniach. Napadnuté rozhodnutia krajského súdu sú podľa sťažovateľky «nesprávne, zakladajúce zásah do jeho základných práv, konkrétne:

- základného práva zaručeného čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, t. j. práva na súdnu ochranu a osobitne práva na zákonného sudcu (čl. 48 ods. 1 Ústavy SR) a práva na prerokovanie veci nestranným súdom;

- základného práva na spravodlivý súdny proces zaručeného čl.6 ods. 1 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej aj „Dohovor“), t. j. práva na nestranný súd zriadený zákonom.».

V rámci svojej argumentácie sťažovateľka poukázala na právne závery obsiahnuté v judikatúre ústavného súdu, ako aj Európskeho súdu pre ľudské práva týkajúce sa rozhodovania o nestrannosti zákonného sudcu (napr. nález sp. zn. II. ÚS 283/2009 z 26. novembra 2009, nález sp. zn. III. ÚS 116/06 z 5. septembra 2006, uznesenie sp. zn. II. ÚS 336/09 z 8. októbra 2009, nález sp. zn. III. ÚS 47/05 z 11. mája 2005, sp. zn. III. ÚS 71/97, nález sp. zn. I. ÚS 46/05 zo 17. marca 2005, nález

sp. zn. IV. ÚS 345/09 z 8. októbra 2009, rozsudok ECHR Findlay v. Spojené kráľovstvo z 25. februára 1997, odsek 73, rozsudok ECHR Kyprianou v. Cyprus z 15. decembra 2005 atď.) a odvolávajúc sa na ňu uviedla, že „tvrdí na tom, že objektívna námietka porušenia neustrannosti je dôvodná. Dôvodnosť námietky porušenia neustrannosti je závažne podporená tiež tým, že:

a) pomer sudcu k veci, ktorý má za následok jeho zaujatosť, v danej veci vyplýva aj z právneho záujmu sudcu na prejednávanej veci, pretože môže byť rozhodnutím súdu priamo dotknutý vo svojich právach (ust. §22 zákona č. 514/2003 Z. z.);

b) vylúčený je sudca aj preto, že získal o veci poznatky iným spôsobom, než z dokazovania na konaní (priamo výkonom funkcie sudcu na súde, ktorý škodu spôsobil);

c) do úvahy prichádza aj vzťah ekonomickej závislosti (zniženie rozpočtovaných prostriedkov súdu splnením povinnosti úhrady škody sťažovateľovi).“.

V sporoch vedených okresným súdom bude podľa sťažovateľky nevyhnutné „na základe vykonaného dokazovania posúdiť, či a akým spôsobom došlo k uskutočneniu nesprávneho úradného postupu, pričom pri danom právnom stave bude takéto posudzovanie uskutočňovať súd, ktorý nesprávny úradný postup vykonal a spôsobil ním škodu žalobcovi. V tomto prípade preto existuje legitímny dôvod pochybovať o neustrannosti okresného súdu, ako aj neustrannosti sudcov tohto súdu a to najmä preto, že:

a) Žalobca chce, aby v konaní boli vypočutý ako svedkovia sudcovia okresného súdu na ktorom došlo k vykonaniu nesprávneho úradného postupu, a taktiež aby ako svedok vystúpil pred súdom predseda okresného súdu poverený riadením súdu, ako aj podpredseda okresného súdu a to z dôvodu dlhého časového rozsahu zásahu, ktorý pokrýva obdobie, kedy boli do hodnoteného úradného postupu zapájaní všetci zamestnanci súdu. Preto rovnako tak do úvahy prichádzajú ako svedkovia aj vyšší súdny úradníci, či zamestnanci administratívy okresného súdu, ktorý nesprávny úradný postup uskutočnil. V prípade nevyhlásenia okresného súdu z rozhodovania dôjde k ústavne neakceptovateľnej situácii, kedy budú proti sebe vypovedať sudcovia, ktorí zároveň pojednávajú rovnakú vec a síce sudcovia súdu, ktorý uskutočnil nesprávny úradný postup. V takejto situácii nie je možné rozumne predpokladať, že výpovede budú objektívne pravdivé, pretože sudca bude vypovedať pred kolegom sudcom, ktorý následne bude vypovedať pred ním o tej istej veci.

Následné reťazenie výpovedí v sporoch rovnakého druhu na tom istom súde nemôže priniesť zdanie o spravodlivom výkone súdnej moci. Sudcovia a zamestnanci súdu by mali nutne v sporovom konaní v pozícii svedka predsudky, ktoré spochybňujú naplnenie požiadavky neustrannosti.

b) Na rovnakom mechanizme ako je opísaný pod písm. a) je založené spochybnenie zdania spravodlivosti v prípade výkonu dokazovania listinnými dôkazmi. Ak sudca bude vykonávať dôkaz listinou zo súdneho spisu (alebo súdneho oddelenia) kolegu a následne tento kolega bude vykonávať dôkaz listinou z jeho súdneho spisu (alebo súdneho oddelenia), pričom pôjde o spor rovnakého druhu, je zrejmé, že spravodlivé posúdenie nemožno predpokladať. Nemožno tiež predpokladať spravodlivé zadovažovanie listín zo súdneho oddelenia.

c) Otázky, ktoré by museli v súvislosti s posudzovaním nesprávneho úradného postupu sudcovia, ktorí sú kolegovia na tom istom súde, paralelne riešiť, a spôsob ako by ich riešili, by prejudikoval stanovisko súdu a nenáležite ovplyvňoval vývoj iných sporov rovnakého druhu prebiehajúcich na tom istom súde. V takomto prípade nemožno predpokladať zdanie spravodlivého výkonu súdnej moci. Sudcovia by opäť mali nutne v sporovom konaní predsudky, ktoré spochybňujú naplnenie požiadavky neustrannosti.

d) Súd musí byť inter alia nezávislý od strán v spore. Ak je súdom Okresný súd Žiar nad Hronom a na strane žalovaného stojí zástupca Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky, ktorý obhajuje postupy sudcu a zamestnancov Okresného súdu Žiar nad Hronom, aby tak dokázal, že v danej veci nešlo o nesprávny úradný postup Okresného súdu Žiar nad Hronom a škoda nenastala, nemožno hovoriť o tom, že súd je nezávislý od žalovaného ako strany v spore. Navyše ak podľa úpravy regresnej náhrady v zmysle ust. § 21 a nasl. zákona č. 514/2003 Z. z. bude Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky tým, kto bude uplatňovať regresnú náhradu voči súdu a následne súd bude povinný uplatňovať regresnú náhradu voči zodpovednej osobe, teda sudcovi. Sudca má záujem na tom, aby žalovaný bol v spore úspešný a aby sa tak predišlo uplatňovaniu regresnej náhrady voči nemu, či jeho kolegom, zamestnancom súdu. Sudcovia by mali nutne v sporovom konaní predsudky vo vzťahu k ich regresnému postihu. Predsudky tohto druhu spochybňujú naplnenie požiadavky neustrannosti.“.

Podľa sťažovateľky objektívna skutočnosť spočívajúca v tom, že jej žaloby o náhradu škody spôsobenej rozhodovaním jednotlivých sudcov okresného súdu majú byť prerokované a rozhodnuté sudcami toho istého okresného súdu, ktorí majú medzi sebou „*minimálne kolegiálny a väčšina isto i priateľský vzťah*“, vyvoláva dôvodnú pochybnosť o nezaujatosti všetkých sudcov okresného súdu, ktorí sa vzhľadom na dané okolnosti prípadu nemôžu javiť v očiach strán ako nezávislí. V tejto súvislosti sťažovateľka uviedla, že Krajský súd v Trnave, Krajský súd v Nitre a Krajský súd v Prešove dospeli vo viacerých svojich rozhodnutiach v skutkovo a právne obdobných veciach k opačnému právnemu záveru ako krajský súd vo svojom uznesení z 16. októbra 2012.

Krajský súd podľa sťažovateľky v uznesení zo 16. októbra 2012 dostatočne nevyhodnotil dôvody vylúčenia sudcov okresného súdu z prerokovania a rozhodovania predmetných vecí, ktorými sú:

„a) pomer sudcu k veci, ktorý má za následok jeho zaujatosť, v danej veci, čo vyplýva aj z právneho záujmu sudcu na prejednávanej veci, pretože môže byť rozhodnutím súdu priamo dotknutý vo svojich právach;

b) nutnosť vylúčenia sudcu ktorý získal o veci poznatky iným spôsobom, než z dokazovania na konaní;

c) ekonomickú závislosť.“

V nadväznosti na uvedené sťažovateľka žiadala, aby ústavný súd vydal nález, v ktorom vysloví porušenie jej základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením z 16. októbra 2012, zruší uvedené uznesenie a vec vráti krajskému súdu na ďalšie konanie a prizná jej primerané finančné zadost'učinenie, ako aj úhradu trov konania.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy,

ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

II.A K spoločnému prerokovaniu vecí

Podľa § 31a zákona o ústavnom súde ak tento zákon neustanovuje inak a povaha vecí to nevyklučuje, použijú sa na konanie pred ústavným súdom primerane ustanovenia zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej aj „OSP“). V zmysle § 112 ods. 1 OSP v záujme hospodárnosti konania môže súd spojiť na spoločné konanie vecí, ktoré sa uňho začali a skutkovo spolu súvisia alebo sa týkajú tých istých účastníkov. Zákon o ústavnom súde nemá osobitné ustanovenie o spojení vecí, avšak v súlade s citovaným § 31a zákona o ústavnom súde možno v konaní o sťažnosti podľa čl. 127 ústavy použiť na prípadné spojenie vecí primerane § 112 ods. 1 OSP.

S prihliadnutím na obsah sťažností vedených ústavným súdom pod sp. zn. Rvp 11403/2013 až sp. zn. Rvp 11405/2013 a z tohto obsahu vyplývajúcu právnu a skutkovú súvislosť uvedených sťažností a taktiež prihliadajúc na totožnosť v osobe sťažovateľky a okresného súdu a krajského súdu, proti ktorému tieto sťažnosti smerujú,

rozhodol ústavný súd uplatniac citované právne normy tak, ako to je uvedené v bode 1 výroku tohto uznesenia.

II. B K namietanému porušeniu práv sťažovateľky

Podľa § 24 písm. b) zákona o ústavnom súde návrh nie je prípustný, ak ústavný súd v tej istej veci koná.

Prekážka prv začatého konania (litispencia) bráni tomu, aby na ústavnom súde prebiehali dve konania, prípadne viac konaní v tej istej veci. Totožnosť veci je daná pri zhode predmetu konania, skutkových okolností, z ktorých sa uplatnené právo vyvodzuje, a identitou účastníkov konania. O prekážku litispencie nejde, ak chýba čo len jeden z uvedených znakov totožnosti veci.

Ústavný súd zistil, že pod sp. zn. Rvp 11477/2013 prebieha na ústavnom súde konanie o sťažnosti sťažovateľky doručenej 11. marca 2013, v ktorej namieta porušenie svojich základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením sp. zn. 2 NcC 342/2012 zo 16. októbra 2012, v ktorom prvým výrokom krajský súd spojil na spoločné konanie konania o námietkach zaujatosti pôvodne vedené pod sp. zn. 2 NcC 342/2012, sp. zn. 2 NcC 344/2012, sp. zn. 2 NcC 345/2012, sp. zn. 2 NcC 346/2012, sp. zn. 2 NcC 347/2012, sp. zn. 2 NcC 348/2012, sp. zn. 2 NcC 349/2012, sp. zn. 2 NcC 352/2012, sp. zn. 2 NcC 353/2012, sp. zn. 2 NcC 355/2012, sp. zn. 2 NcC 357/2012, sp. zn. 2 NcC 358/2012, sp. zn. 2 NcC 359/2012, sp. zn. 2 NcC 360/2012, sp. zn. 2 NcC 361/2012, sp. zn. 2 NcC 363/2012, sp. zn. 2 NcC 365/2012, sp. zn. 2 NcC 366/2012, sp. zn. 2 NcC 367/2012, sp. zn. 2 NcC 374/2012, sp. zn. 2 NcC 375/2012, sp. zn. 2 NcC 377/2012, sp. zn. 2 NcC 379/2012, sp. zn. 2 NcC 380/2012, sp. zn. 2 NcC 384/2012, sp. zn. 2 NcC 390/2012, sp. zn. 2 NcC 393/2012, sp. zn. 2 NcC 397/2012, sp. zn. 2 NcC 401/2012, sp. zn. 2 NcC 404/2012, sp. zn. 2 NcC 406/2012, sp. zn. 2 NcC 407/2012, sp. zn. 2 NcC 408/2012, sp. zn. 2 NcC 362/2012, sp. zn. 2 NcC 386/2012,

sp. zn. 2 NcC 387/2012, sp. zn. 2 NcC 388/2012, sp. zn. 2 NcC 392/2012, sp. zn. 2 NcC 394/2012, sp. zn. 2 NcC 403/2012 a sp. zn. 2 NcC 405/2012 a zároveň ďalšími výrokmi rozhodol o zaujatosti sudcov okresného súdu.

Podľa zistenia ústavného súdu vo veciach vedených pod sp. zn. Rvp 11403/2013 až sp. zn. Rvp 11405/2013 a sp. zn. Rvp 11477/2013 vystupujú identickí účastníci konania (sťažovateľka a krajský súd), predmet uvedených konaní je identický (namietané porušenie sťažovateľkiných základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 ústavy, práv podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením zo 16. októbra 2012 vo vzťahu ku konaniam pôvodne vedeným pod sp. zn. 2 NcC 366/2012, sp. zn. 2 NcC 401/2012 a sp. zn. 2 NcC 386/2012) a sťažovateľka sa v predmetných konaniach v návrhu rozhodnutia (petite) domáha vyslovenia porušenia rovnakých práv uvedeným uznesením.

Ústavný súd konštatuje, že začatie konania pod sp. zn. Rvp 11477/2012 bráni tomu, aby vo veci prebiehali ďalšie konania vedené pod sp. zn. Rvp 11403/2013 až sp. zn. Rvp 11405/2013, a preto bolo potrebné sťažnosť sťažovateľky odmietnuť pre neprípustnosť podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 3. júla 2013